

*К. В. Багацька,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансів підприємства,
Київський національний торговельно-економічний університет
ORCID ID: 0000-0003-2184-2971*

DOI: 10.32702/2306-6806.2021.9.74

КЛАСИФІКАЦІЯ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ОСНОВА ВИБОРУ ПОЛІТИКИ ЇХ ФІНАНСУВАННЯ

*К. Bagatska,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Business Economy, Kyiv National University of Trade and Economics*

CLASSIFICATION OF MUNICIPAL UTILITY COMPANIES AS A BASIS FOR CHOOSING THEIR POLICY OF FINANCING

У статті обґрунтовано доцільність розробки політики фінансування комунальних підприємств (КП) як складової бюджетної політики місцевих органів влади. Підкреслено відмінності такої політики порівняно з політикою фінансування корпоративних підприємств, пов'язані зі специфічними статусом комунальних підприємств та їх суспільним значенням, і виділено роль місцевої влади як представника власників. Наведено форми надходження грошових коштів на КП з місцевого бюджету та окреслено особливості фінансових відносин у кожній з описаних форм. Розроблено багатокритеріальну класифікацію КП, на основі якої пропонується формувати політику їх фінансування місцевими органами влади. Розроблено матрицю типів комунальних підприємств відповідно до виконуваних ними соціальних функцій та їх суспільного значення. Обґрунтовано основи політики фінансування КП відповідно до квадрантів матриці.

Municipal utility companies (MUCs) are the basis of the livelihood of local government. The analysis of the financial condition and efficiency of MUCs from different cities of Ukraine, conducted by us earlier, shows a violation of one of the budget system principles: the principle of efficiency. The article substantiates the expediency of developing a policy for financing municipal utility companies (MUCs) as a component of the budget policy of local authorities. The differences of such policy in comparison with the policy of financing of corporate enterprises related to the specific status of utility companies and their social significance are emphasized, and the role of local authorities as a representative of owners is highlighted. Currently, the primary issue of MUCs financing is the participation of budget funds in the formation of its capital. It is emphasized that the MUCs owners act both as permanent donors for some MUCs and as the main customers of services for others. The forms of money receipt on MUCs from the local budget are given, and features of financial relations in each of the described forms are outlined. A multi-criteria classification of MUCs has been developed, based on which it is proposed to form a policy of their financing by local authorities. An important factor in determining the policy of MUCs financing is to establish their social role and importance as participants in the life support system of the territorial community. We propose to divide MUCs into classes depending on the performance of certain social functions (eg, concessional travel, provision of utilities at reduced rates) and public importance (provision of vital services), which has a MUC in the community. A matrix of municipal utility companies' types has been developed according to their social functions and public significance. The basics of MUC financing policy following the quadrants of the matrix are substantiated. The behavior of local governments in shaping the financing of utilities is often a compromise between the public interest and the economic effect. The large number

of MUCs in the city complicates common generalized approaches to all MUCs, which creates risks of unreasonable and irrational financial decisions. We believe that the proposed MUCs' classification will be the basis for the financial strategy formation and contribute to the development of sound approaches to the financing policy of MUCs within the territorial community.

Ключові слова: комунальне підприємство, житлово-комунальне господарство, політика фінансування, класифікація, класифікаційна матриця.

Key words: municipal utility company, housing and communal economy, financing policy, classification, classification matrix.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Основою життєзабезпечення місцевого самоврядування виступають комунальні підприємства (КП). В Україні існує більше 14 тис. комунальних підприємств, утворених органами місцевого самоврядування на базі відокремленої частини комунальної власності і підпорядкованих відповідному структурному підрозділу виконавчих органів місцевих рад. Аналіз фінансового стану та ефективності діяльності КП різних міст України, проведений нами в [1–3] свідчить про порушення одного з принципів побудови бюджетної системи України, зафіксованого в Бюджетному Кодексі: принципу ефективності і результативності. А саме: забезпечення якісного надання публічних послуг у разі залучення мінімального обсягу бюджетних коштів та досягнення максимального результату під час використання визначеного бюджетом обсягу коштів. Проявом порушення цього принципу є вкрай низька рентабельність комунальних підприємств, значна кількість кримінальних справ [1] та необґрунтовані критерії розподілу бюджетного фінансування між різними категоріями КП [1–3].

Наявний механізм фінансування комунальних підприємств створює сприятливі передумови для зловживань у споживанні фінансових ресурсів місцевих бюджетів з боку КП, що призводить до виникнення потреб у дофінансуванні тощо. В свою чергу відсутність науково обґрунтованої ефективною політики фінансування КП спричиняє прийняття неефективних рішень щодо виділення коштів на фінансування капітальних інвестицій КП, чи на надання їм так званої фінансової підтримки, яка по факту є покриттям поточних збитків. Водночас у кожному обласному центрі присутня невелика частка рентабельних КП [3] та КП, що перебувають на повному самофінансуванні. Вивчення механізмів фінансування КП Києва, інших обласних центрів та окремих міст призвело до висновку про необхідність розробки універсальної системи критеріїв прийняття рішень щодо вибору політики фінансування комунальних підприємств України.

Методологічною основою розробки політики фінансування комунальних підприємств є наявність обґрунтованої системи критеріїв фінансування. Вважаємо, що базою для розробки критеріїв фінансування КП має стати розроблена багатокритеріальна класифікація комунальних підприємств.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні і прикладні аспекти політики фінансування підприємства досліджені в працях багатьох українських і зарубіжних науковців, зокрема О.О. Терещенка та Т.А. Конєвої, М.В. Парфенюк та Б.В. Дергалюк, Ю.О. Єрешко та В.Р. Товмасян та інших вчених. До проблематики фінансування комунальних підприємств України звертались такі науковці, як М. М. Забаштанський, Л. М. Мекшун, І.О. Панасенко, Ю.Я. Антонюк, О.М. Гуцалюк, О.Ю. Коцюрба, П.П. Микитюк, В.В. Величко, С.М. Галенко, Т.С. Клебанова, О.В. Димченко та О.О. Ру-

даченко та інші. В працях зазначених науковців проблематика комунальних підприємств досліджується лише в частині житлово-комунального господарства, а решта комунальних підприємств залишились поза увагою науковців. Проте наразі в системі комунального господарства міст і територіальних громад є значна кількість підприємств, які не належать до категорії житлово-комунального господарства (ЖКГ): це ринки, аптеки, друкарні, надавачі адміністративних, а також інформаційних та телекомунікаційних послуг, організатори торгівлі та ярмарків, надавачі послуг оренди, іміджеві підприємства тощо. Ці підприємства поряд з підприємствами ЖКГ є отримувачами бюджетних коштів у різних формах, що вказує на необхідність включення всіх категорій КП до досліджень проблем, пов'язаних з комунального власністю громад.

МЕТА СТАТТІ

Метою даної статті є розробка багатокритеріальної класифікації комунальних підприємств як підґрунтя для формування політики їх фінансування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Фінансування комунальних підприємств протягом багатьох років є предметом дискусій між місцевими виконавчими органами та депутатським корпусом. З одного боку, з огляду на важливість надання суспільних послуг для громади, більшість комунальних підприємств має бути перманентними реципієнтами бюджетних коштів поряд з іншими бюджетними установами і організаціями. З іншого боку, форма господарювання — підприємство передбачає комерційну діяльність, яка здійснюється з метою отримання прибутку, досягнення певних показників ефективності, зростання капіталізації тощо. Подолати вказані протиріччя допоможе розробка політики фінансування комунальних підприємств, що базується на науково обґрунтованих засадах.

У теорії фінансового менеджменту вибір політики фінансування підприємства пов'язаний зі структурою капіталу (співвідношення між власним і позиковим капіталом) і зі способом фінансування постійної і змінної частин оборотних активів (агресивна, помірна і консервативна політики). Як зазначають О.О. Терещенко та Т.А. Конєва: "політика фінансування сфокусована на питаннях частки поточного та довгострокового боргу у покритті потреби в капіталі для фінансування активів загалом та окремих їх складників" [4, с. 88].

Дослідження, пов'язані з питаннями фінансування комунальних підприємств [5–9], охоплюють переважно період до проведення реформи бюджетної децентралізації і констатують глибокий кризовий стан КП. В якості подолання кризових явищ автори пропонують такі інструменти:

- державно-приватне партнерство і концесію [5; 7; 8 с. 27];
- фінансовий контролінг, ефективне планування й бюджетування, систематичну фінансову діагностику [6];

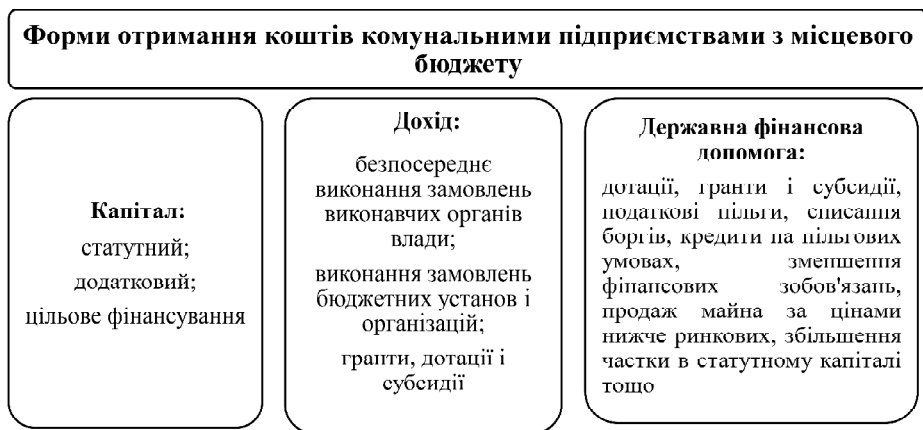

Рис. 1. Форми отримання коштів в КП з місцевого бюджету

Джерело: сформовано автором.

— акціонування, аутсорсинг, венчурне фінансування і факторинг [9, с. 268—269];

— утворення ринкового середовища на підприємствах ЖКГ, використання переваг децентралізації управління, залучення інвестицій у модернізацію технічної бази, контроль із боку громадськості і держави над формуванням тарифів [9, с. 149].

Зазначимо, що наразі фінансовий стан комунальних підприємств в цілому покращився, серед заходів, запропонованих вище, громади застосовують акціонування, аутсорсинг, концесію тощо.

Ретроспективне дослідження практики фінансування комунальних підприємств [1—3] призвели до висновку, що для КП акценти щодо визначення політики фінансування є дещо іншими, ніж у приватних або корпоративних підприємств, оскільки наразі першочерговим питанням фінансування КП, на нашу думку, є участь бюджетних коштів у формуванні його капіталу.

Бюджетне фінансування надається КП як фінансування капітальних інвестицій, що відображається як у формуванні і поповненні статутного капіталу, так і у поповненні додаткового капіталу. Позиковий капітал як джерело фінансування присутній у невеликій частці КП і представлений переважно не банківськими кредитами, а цільовим бюджетним або грантовим фінансуванням на виконання певних бюджетних програм.

Критерії прийняття рішення щодо вибору форми фінансування підприємства викладені в роботі [10, с. 16—18]. До них належить: прибуток (рентабельність), ліквідність (платоспроможність), структура капіталу, накладні витрати, пов'язані із залученням коштів, мінімізація оподаткування, об'єктивні обмеження, особливості законодавства про банкрутство, максимізація доходів власників (дивідендна політика). Зауважимо, що більшість рішень про фінансування приймаються менеджментом підприємства, власники ж беруть участь у прийнятті фінансових рішень лише щодо розподілу прибутку, або щодо фінансування великих проектів. Стосовно комунальних підприємств, то власники (в особі відповідного управління чи департаменту виконавчого органу місцевої влади) до окремих категорій КП мають ширші важелі впливу на способи їх фінансування, оскільки можуть надавати підприємству грошові кошти не лише у формі капіталу, а й у формі доходу прямо, чи опосередковано (рис. 1), тобто власники КП виступають одночасно в ролі перманентних капіталодавців для одних КП, і у ролі основних замовників послуг для інших.

В окремих випадках КП можуть бути реципієнтами державної допомоги, підстави і види отримання якої регулюються Законом України "Про державну допомогу суб'єктам господарювання" [11]. Формами такої допомоги можуть бути не лише дохід і капітал, а і списання боргів, податкові пільги, цінові дисконти тощо.

Політику фінансування КП також визначають місцеві органи влади, і ця політика має відповідати стратегії розвитку громади, чи міста та середньостроковій бюджетній стратегії. Ефективність розподілу обмежених місцевих ресурсів між комунальними підприємствами залежить від функцій і завдань, що покладені, на ці підприємства, а також від їх суспільного значення в життєзабезпеченні міста чи громади. Відповідно, системне розділення комунальних підприємств на певні класи і групи допоможе місцевій владі розробити обґрунтовану політику їх фінансування.

У теорії пізнання наук класифікація визначається як процедура розділення системи на відповідні складові (підсистеми). Поряд з терміном "класифікація" в багатьох дослідженнях використовують поняття "типологія". Проте вивчення поглядів авторів [12—15] та критичний аналіз співвідношень цих понять призвів до висновку, що стосовно систематизації різновидів і характеристик комунальних підприємств з метою розробки політики їх фінансування доцільно вживати поняття "класифікація", оскільки:

— класифікація пов'язана з індуктивним методом (від загального до конкретного) і є допоміжним засобом для індукції [12, с. 115];

— кожен об'єкт потрапляє в одну з груп, між якими є чіткі відмінності [13, с. 5];

— основа класифікації — фіксовані набори ознак, які можуть змінюватися, варіюватися в певних межах на кожному етапі класифікації, але при цьому передбачається, що зафіксовані в цих ознаках властивості і відносини об'єктивно властиві системі до початку класифікації [14].

Завдання класифікації об'єктів полягає в тому, щоб, по-перше, виробити загальні принципи їх поділу на класи, типи, роди, види, різновиди, по-друге, виявити їх специфічні ознаки як критерії їх спорідненості, по-третє, виходячи з цих ознак, звести об'єкти в певні групи і таким чином забезпечити диференційований підхід до кожної з них, добір відповідних методів і прийомів обробки різних об'єктів. Виявлення найбільш характерних і повторюваних ознак дає можливість пізнати та встановити закономірності їх створення [15].

Отже, запропонуємо класифікацію комунальних підприємств (табл. 1).

За способом отримання доходів пропонуємо поділити КП на дві великі групи, які визначаються методом формування ціни на послуги, що надаються цими підприємствами. Тарифні КП мають суттєві обмеження в можливостях зростання доходів, оскільки тарифи, що встановлюються місцевими радами, мають враховувати рівень платоспроможності отримувачів послуг, і тому вони не завжди покривають фінансові потреби підприємств (наприклад тарифи на електротранспорт). Крім того, тарифним КП держава має компенсувати

Таблиця 1. Полікритеріальна класифікація комунальних підприємств

Критерій	Класи
За способом отримання доходів	- Тарифні. - Нетарифні
За типом фінансування доходів	- Отримують доходи повністю за рахунок бюджету (більше 90%). - Отримують від 50% до 90% доходів за рахунок бюджету. - Отримують від 25% до 50% доходів за рахунок бюджету. - Отримують менше 25% доходів за рахунок бюджету
За видами діяльності	- Житлово-комунальне господарство (обслуговування житлового фонду, санітарно-технічні підприємства, енергетичні підприємства, благоустрій). - Ремонт і утримання доріг. - Утримання зелених насаджень і зон відпочинку. - Ритуальні послуги. - Міський транспорт. - Капітальне будівництво. - Інформаційні послуги. - Адміністративні послуги. - Шкільне харчування. - Організація торгівлі. - Охорона здоров'я. - Іміджеві. - Інші
За способом участі в публічних закупівлях	А. За типом організатора в публічних закупівлях): - не є замовником у розумінні закону. - замовники в окремих сферах господарювання. - замовник (потреби територіальної громади). Б. Учасники
За типом формування капіталу	- Повністю фінансуються з бюджету (більше 90%). - Суттєво фінансуються з бюджету (від 50% до 90%). - Частково фінансуються з бюджету (менше 50%, не періодично отримують кошти). - Повністю фінансуються самостійно за рахунок внутрішніх джерел. - Є «посередниками» при виконанні бюджетних програм
За соціальною складовою і суспільним значенням:	- Виконують соціальну функцію і мають суспільне значення. - Не виконують соціальної функції і не мають суспільного значення. - Виконують соціальну функцію, але не мають суспільного значення. - Мають суспільне значення, але не виконують соціальну функцію

Джерело: розроблено автором на основі [6—9; 16—19].

збитки у вигляді дотацій і субсидій за надання послуг вразливим категоріям населення, і ці асигнування час від часу надходять у КП із затримками, що призводить до касових розривів і виникнення заборгованості КП перед кредиторами. Всі ці фактори мають бути враховані при обґрунтуванні політики фінансування тарифних КП.

За типом фінансування доходів пропонуємо розділити КП на 4 групи в залежності від участі бюджетних замовлень в формуванні доходів КП. Аналогічний розподіл КП передбачено і за типом організації фінансування. Зазначимо, що згідно проведених досліджень [1—3] ті КП, які отримують мінімум бюджетних доходів, як правило менше залежать від бюджетних асигнувань і у фінансуванні капітальних інвестицій. Підприємства ж, які повністю формують доходи за рахунок бюджету, є найбільшими реципієнтами бюджетного фінансування капітальних інвестицій.

Стосовно класифікації КП за видами діяльності, то у наукових публікаціях та нормативних виданнях дискусійним є питання віднесення окремих видів господарської діяльності КП до категорії житлово-комунального господарства (ЖКГ). Так, А. Богуш розділяє ЖКГ на три групи: житловий фонд; види діяльності, пов'язані з наданням комунальних послуг населенню (тепло, вода і електропостачання), а також з обслуговуванням відповідних мереж і систем; діяльність, пов'язана з благоустроєм та утриманні в прийнятному експлуатаційному стані житлового фонду, нежитлових будівель і спо-

руд, їх прибудинкових територій, населених пунктів і систем розселення загалом (у сферах прибирання сміття, збору, вивезення, складування та утилізації відходів, зовнішнього освітлення й озеленення, надання низки послуг з обслуговування внутрішньопоселенської дорожньої інфраструктури, а також ритуальних послуг" [16]. А. Мекшун [9] до категорії ЖКГ відносить санітарно-технічні підприємства (водопостачання і відведення, обслуговування будинків, вивіз і утилізація сміття), міський транспорт; енергетичні підприємства (тепло, в т.ч. газопостачання, електропостачання та обслуговування систем). Решту послуг авторка відносить до комунального господарства. В монографії [17] до житлово-комунального господарства відносять тепло, воду, електропостачання, водовідведення, вивіз і утилізація сміття, обслуговування житлового фонду та міський електротранспорт [17, с. 308—313].

Отже, наявна невідповідність в позиціях науковців щодо включення окремих видів діяльності (зокрема транспорт, ритуальні послуги, благоустрій тощо) до категорії ЖКГ. В законодавчих документах [18] визначені об'єкти ЖКГ, що включають у себе житловий фонд, об'єкти благоустрою, теплопостачання, водопостачання та водовідведення, а також їх мережі чи складові. В нормативних документах Асоціації міст України [19] до житлово-комунальних послуг віднесено управління багатоквартирним будинком; централізоване водопостачання та водовідведення; централізоване теплопостачання; вивезення, перероблення та захоронення побутових

Таблиця 2. Матриця типів комунальних підприємств

Суспільне значення / Соціальна функція	Мають	Не мають
Виконують	Транспорт, водоканали, тепlopостачання, вивіз і утилізація сміття, спортивні послуги	Шкільне харчування, медичні центри (не НКП), аптеки, ветеринарні лікарні
Не виконують	Утримання зелених насаджень, ремонт, будівництво і утримання доріг, благоустрій, освітлення, адміністративні послуги (БП, земельні інститути, сервісні центри тощо), центри розвитку туризму, обслуговування житлового фонду, ритуальні послуги, капітальне будівництво	Реклама, організація ярмарок і торгівлі, друкарні, послуги ремонту, бізнес-центри, організація громадського харчування, організація заходів, інформаційні і телекомунікаційні послуги, послуги оренди, послуги паркування

Джерело: розроблено автором.

відходів. У запропонованій нами класифікації до сфери ЖКГ відносяться санітарно-технічні та енергетичні підприємства, обслуговування житлових будинків, а також КП сфери утилізації сміття та благоустрою. Решту комунальних підприємств винесено в окремі сфери комунального господарства, оскільки вони безпосередньо не пов'язані з обслуговуванням житлового і нежитлового фонду.

Важливим напрямом діяльності КП є матеріальне забезпечення операційної та інвестиційної діяльності, що реалізується через здійснення закупівель відповідно до ЗУ "Про публічні закупівлі" [20]. Згідно з цим Законом, значна частка комунальних підприємств не підпадає під категорію замовників в розумінні закону, проте належить до замовників в окремих сферах (тепlopостачання), або замовників для потреб територіальної громади. Навіть якщо КП не є замовником, то воно бере участь в публічних закупівлях як учасник, який виконує роботи, або надає послуги на замовлення міської влади.

Наступним важливим фактором у визначенні політики фінансування комунальних підприємств є встановлення їх суспільної ролі і значення як учасників системи життєзабезпечення територіальної громади. В цій групі пропонуємо поділити КП на класи в залежності від виконання певних соціальних функцій (наприклад, пільговий проїзд, надання комунальних послуг за заниженими тарифами тощо) та суспільного значення (надання життєво необхідних послуг), що має КП на цій території. Відповідно до видів діяльності КП пропонуємо таку матрицю (табл. 2).

Пропонована матриця має значення при виборі політики фінансування КП з боку власника. Так, КП, види діяльності яких належать до правого нижнього квадранту матриці, мають потенціал до повної фінансової автономії, і працюють на конкурентному ринку.

Отже, доцільність перебування цих КП у комунальній власності може бути доведена виконанням функцій донора місцевого бюджету. КП з правого верхнього квадранту матриці формують свої доходи самостійно і, як правило, або взагалі не отримують бюджетного фінансування, або отримують його в рамках бюджетних соціальних програм. Ці КП також функціонують на конкурентному ринку, і їх ліквідація не матиме негативних наслідків для громади, тому рішення щодо їх фінансування варто приймати за залишковим принципом.

До лівої сторони матриці належать підприємства, пов'язані з системою життєзабезпечення громади. Політика фінансування КП, що належать до лівої сторони матриці має корелювати з тарифною політикою та політикою планування бюджетних витратків (а саме — публічних закупівель місцевої влади, адже послуги, або роботи, які закупаються місцевим органом влади, є доходом для КП — надавача послуг (робіт)). При цьому

треба враховувати наявність чи відсутність конкурентного ринку щодо кожного виду діяльності (в цих двох групах сконцентровані природні монополії) та можливість диверсифікації доходів КП. Вважаємо, що КП з лівого верхнього квадранту мають бути пріоритетними кандидатами на отримання бюджетного фінансування. КП з лівого нижнього квадранту як правило є найчисельнішою групою в кожному великому місті, і в цій групі зосереджені найбільші отримувачі бюджетних коштів в усіх формах. Тому до політики їх фінансування варто використовувати індивідуальний підхід відповідно до поточних бюджетних цілей на рік з дотриманням принципів результативного бюджетування, в якому розподіл ресурсів та прийняття управлінських рішень відбувається на основі результатів витратків.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Політика фінансування комунального підприємства є складовою бюджетної політики місцевої влади в частині витратків. Витатки місцевого бюджету, які спрямовуються на КП, для останніх виступають у формі доходу, або капіталу. Поведінка місцевих органів влади при формуванні політики фінансування комунальних підприємств часто є компромісом між суспільним інтересом та економічним ефектом. Велика кількість КП у місті ускладнює формування узагальнених спільних підходів до всіх КП, що створює ризики необґрунтованого і нераціонального прийняття фінансових рішень. Вважаємо, що запропонована класифікація комунальних підприємств стане підґрунтям для формування стратегії фінансування, сприятиме розробці обґрунтованих підходів до політики фінансування КП у межах територіальної громади.

Література:

1. Прохоров Б. Що робити Києву з комунальними підприємствами. Дослідження. 15.06.2021 / Б. Прохоров, Г. Бабакішієва, К. Багацька, О. Зеленька // Центр економічних стратегій [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ces.org.ua/kyiv-municipal-enterprises-papers/>
2. Багацька К.В. Фінансовий моніторинг комунальних підприємств в системі підзвітності і прозорості місцевого самоврядування / К. Багацька // Корпоративні фінанси: проблеми і перспективи інноваційного розвитку: матеріал Міжнародної науково-практичної конференції, 12 жовтня 2018. Київ: КНЕУ. — 2018. — С. 384—387.
3. Багацька К.В. За крок від банкрутства: Чому більшість КП неефективні і збиткові і як це можна змінити / К.В. Багацька // Економічна правда. 20.10.2020 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2020/10/20/666444/>
4. Терещенко О.О., Конєва Т.А. Формалізація критеріїв політики фінансування підприємства / О.О. Те-

рещенко, Т.А. Конєва // Проблеми системного підходу в економіці. — 2020. — № 3. — С. 88—97.

5. Вавричук О.С. Державно-приватне партнерство як механізм фінансування житлово-комунального господарства / О.С. Вавричук // Комунальне господарство міст. Науково-технічний збірник. — 2013. — № 96. — С. 284—289.

6. Забаштанський М.М. Фінансове забезпечення комунальної сфери: автореферат. НУДПСУ. Ірпінь. 2009. — 25 с.

7. Островська О.А. Інноваційні інструменти антикризового управління фінансами комунальних підприємств / О.А. Островська // Актуальні проблеми економіки. — 2011. — № 9 (123). — С. 154—163.

8. Коцюрба О.Ю. Інструменти фінансового забезпечення діяльності підприємств житлово-комунального господарства / О.Ю. Коцюрба // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. — 2017. — № 31. — С. 265—271.

9. Мекшун Л.М. Актуальні проблеми житлово-комунального господарства України та шляхи їх вирішення // Глобальні та національні проблеми економіки — 2016. — № 13. — С. 145—149.

10. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання / О.О. Терещенко, Я.І. Невмержицький, А.П. Куліш та ін. — К.: КНЕУ, 2006. — 312 с.

11. Закон України "Про державну допомогу суб'єктам господарювання" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text>

12. Челпанов В.Г. Учебник логики / В.Г. Челпанов. — М.: Научная Библиотека, 2010 — 128 с.

13. Першин В.Б., Першина И.В. Классификация и типология: логико-методологический анализ / В.Б. Першин, И.В. Першина // Вестник нижегородской правовой академии. — 2017. — № 14. — С. 5—8 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://elibrary.ru/item.asp?id=32358247>

14. Герилів Д.Ю. Розмежування типології і класифікації держави / Д.Ю. Герилів // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2013. — Ч. 22 Т. 1. — С. 19—23.

15. Логіка (теоретична і прикладна): навч. посіб. для студ., асп., викл. ВНЗ / Н.В. Карамішева. — К.: Знання, 2011. — 455 с.

16. Богуш Л.Г. Житлово-комунальне господарство України: напрями та проблеми реформування та розвитку / Л.Г. Богуш // Ефективна економіка. — 2013. — № 12 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2649>

17. Фінансування регіонального розвитку: стратегія і методи. Монографія / [В.П. Ніколаєв, Н.А. Гусятинська, В.І. Куценко, Г.І. Євтушенко, М.В. Гусятинський, Т.В. Ніколаєва, Т.А. Коляда, Т.В. Лобунець]; за ред. д.е.н., проф. В.П. Ніколаєва. — Ірпінь: НУДПСУ, 2015. — 445 с.

18. Кримінальний кодекс України від 05.04.2010 № 2341-III [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

19. Житлово-комунальне господарство. Офіційний сайт Асоціації міст України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.auc.org.ua/galuz/zhkg>

20. Закон України "Про публічні закупівлі" в редакції від 24.07.2021 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>

References:

1. Prokhorov, V. Babakishiiieva, H. Bagatska, K. and Zeleniak, O. (2021), "What to do in Kyiv with utilities", available at: <https://ces.org.ua/kyiv-municipal-enterprises-papers/> (Accessed 15 Aug 2021).

2. Bagatska, K.V. (2018), "Financial monitoring of utilities in the system of accountability and transparency of local self-government", *Korporativni finansy: problemy i*

perspektyvy innovatsijnoho rozvytku: mater. II Miznarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Corporate finance: problems and prospects of innovative development: mater. II International Scientific and Practical Conference], KNEU, Kyiv, Ukraine, 12 October, pp. 384—387.

3. Bagatska, K.V. (2020), "One step away from bankruptcy: Why most KPs are inefficient and unprofitable and how this can be changed", *Ekonomichna pravda* available at: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2020/10/20/666444/> (Accessed 15 Aug 2021).

4. Tereschenko, O.O. and Konieva, T.A. (2020), "Formalization of criteria for enterprise financing policy", *Problemy systemnoho pidkholu v ekonomitsi*, vol. 3, pp. 88—97.

5. Vavrychuk, O.S. (2013), "Public-private partnership as a mechanism for financing housing and communal services", *Komunal'ne hospodarstvo mist. Naukovo-tekhnichnyj zbirnyk*, vol. 96, pp. 284—289.

6. Zabashkans'kyj, M.M. (2009), "Financial support of the communal sphere", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, NUDPSU, Irpin', Ukraine.

7. Ostrovs'ka, O.A. (2011), "Innovative tools of anti-crisis financial management of utilities", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 9 (123), pp. 154—163.

8. Kotsiurba, O.Yu. (2017), "Instruments of financial support of activity of the enterprises of housing and communal services", *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu*, vol. 31, pp. 265—271.

9. Mekshun, L.M. (2016), "Actual problems of housing and communal services of Ukraine and ways to solve them", *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, vol. 13, pp. 145—149.

10. Tereschenko, O.O. (2006), *Finansova diial'nist' sub'iektiv hospodariuvannia* [Financial activities of business entities], KNEU, Kyiv, Ukraine.

11. Verkhovna Rada of Ukraine (2014), *The Law of Ukraine "On Government Aid for Business Entities"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text> (Accessed 15 Aug 2021).

12. Chelpanov, V.H. (2010), *Uchebnyk lohyky* [Logic tutorial], Nauchnaia Byblyoteka, Moscow, Russia.

13. Pershyn, V.B. and Pershyna, Y.V. (2017), "Classification and typology: logical and methodological analysis", *Vestnyk nyzhehorodskoj pravovoy akademyy*, vol. 14, pp. 5—8, available at: <https://elibrary.ru/item.asp?id=32358247> (Accessed 15 Aug 2021).

14. Heryliv, D.Yu. (2013), "Delimitation of typology and classification of the state", *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, vol. 22, no. 1, pp. 19—23.

15. Karamysheva, N.V. (2011), *Lohika (teoretychna i prykladna)* [Logic (theoretical and applied)], Znannia, Kyiv, Ukraine.

16. Bohush, L.H. (2013), "Sector of housing and communal services of Ukraine: trends and challenges of reforming and development", *Efektivna ekonomika*, vol. 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2649> (Accessed 15 Aug 2021).

17. Nikolaiev, V.P. Husiatyns'ka, N.A. Kutsenko, V.I. Yevtushenko, H.I. Husiatyns'kyj, M.V. Nikolaieva, T.V. Koliada, T.A. and Lobunets', T.V. (2015), *Finansuvannia rehional'noho rozvytku: stratehiia i metody* [Financing regional development: strategy and methods], NUDPSU, Irpin', Ukraine.

18. Verkhovna Rada of Ukraine (2001), "The Criminal Code of Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (Accessed 15 Aug 2021).

19. Association of Ukrainian Cities (2021), "Housing and communal services", available at: <https://www.auc.org.ua/galuz/zhkg> (Accessed 15 Aug 2021).

20. Verkhovna Rada of Ukraine (2016), *The Law of Ukraine "On public procurement"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (Accessed 15 Aug 2021).

Стаття надійшла до редакції 26.08.2021 р.